

II^a EPISTOLA B. PAULI AD TIMOTHEUM

ARGUMENTUM.

Idem est generatim argumentum hujus epistolæ quod prioris. Timotheum iterum docet quæ sint pastoris et episcopi officia ; urget eum ex S. Scriptura sanam doctrinam docere, arguere peccatores, et confutare hæreticos quorum mores depingit. Prædestinationis fundamentum dat hæc duo sigilla, scilicet præscientiam Dei et fugam peccati. Excitat ad fortitudinem, patientiam, studium sacræ Scripturæ, et martyrium.

Hæc epistola probabiliter est a Paulo scripta, cum animam jam pene exhalaret et est ultima omnium quas edidit.

Scripta fuit in vinculis anno 59.

CAPUT PRIMUM.

Amorem suum erga Timotheum ostendit Apostolus. Hortatur eum ut exsuscitet gratiam fortitudinis in ordinatione sua acceptam. Excitat eum ut non erubescat predicationem Evangelii, et usque ad sanguinem pro illo certet spe resurrectionis futuræ. Monet eum ut depositum sanæ doctrinæ custodiat, etiamsi hæretici ab eo avertantur. Commendat Onesiphori fidem et charitatem.

Paulus (electus ut sit) Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei (Patris, et missus) secundum (seu ad dandam) promissionem vitæ quæ (christianis præstita) est in Christo Iesu (seu per Christum Iesum, dat salutem et optat)

Paulus, Aposto-
lus Jesu Christi
per voluntatem
Dei, secundum
promissionem vi-
tæ quæ est in Chri-
sto Jesu.

Timotheo charissimo filio gratia, misericordia, pax a Deo Patre et Christo Jesu Domino nostro.

Gratias ago Deo cui servio a progenitoribus in conscientia pura, quod sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis nocte ac die,

Desiderans te videre, memor lacrymarum tuarum, ut gaudio implear.

Recordationem accipiens ejus fidei quae est in te non facta, quae et habitavit primum in avia tua Loide et in matre tua Eunice, certus sum autem quod et in te :

Propter quam causam admoneo te ut resuscites gratiam Dei quae est in te per impositionem manuum mearum :

Timotheo charissimo filio (suo ut) gratia (et) misericordia (et) pax (ei dentur et serventur) a Deo Patre et (a Filio ejus) Christo Jesu Domino nostro.

Gratias ago Deo cui (fideliter, etiam cum judaizarem, cultum latriæ reddidi et cui nunc adhuc) servio, (ita edoctus et educateus) a progenitoribus (meis ; Deo gratias ago, inquam), quod (me tui non sinat obliisci et) sine intermissione habeam tui memoriam in (omnibus) orationibus meis nocte ac die : (et valde sum)

Desiderans te videre ; memor (enim sum) lacrymarum tuarum (quas in dices- su meo fudisti, et de quibus contrastatus sum ; unde vehementer cupio frui aspe- ctu tuo) ut gaudio (te videndi et te fruendi) implear. (Te enim multum amo, quia sum)

Recordationem (habens seu) accipiens ejus fidei quae est in te (sincera et) non facta, quae et habitavit primum (in tua familia, nempe) in avia tua Loide et (in) matre tua Eunice, (et de qua fide) certus sum autem quod et in te (inhabit).

Propter quam (duplicem amoris mei et fidei tuae) causam, admoneo (et obsecro) te ut resuscites (in corde tuo) gratiam, (zelum scilicet et charitatem) Dei quae est (infusa) in te per impositionem manuum mearum (in die ordinationis tuae, ut ver-

bum Dei fortiter et sine metu annuntiare valeas sicut debes) ;

Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris (et ignaviae), sed (spiritum) virtutis (et fortitudinis) et (divinae) dilectionis et sobrietatis (seu temperantiae non solum in cibo sed et in omnibus tam prosperis quam adversis, quae moderate et constanter ferre debemus).

Noli itaque erubescere (profiteri et doce- re) testimonium (seu doctrinam) Domini nostri (Jesu Christi); neque (erubescas) ejus crucem et martyrum quo suam do- strinam confirmavit), neque (erubescas) me vinctum ejus (Evangelii); sed collabora (et compatere huic) Evangelio (persecutio- nem patienti, et patere pro eo) secundum virtutem (et potentiam) Dei, (qui te ad hoc certamen vocavit et confortabit. Noli igi- tur erubescere ; sed fortiter sustine Evan- gelium Dei)

Qui nos liberavit (a peccato et morte aeterna, et (qui) vocavit (nos ad Christianismum) vocatione sua (ut vita) sancta (vivamus ; ab eo vocati sumus, inquam), non secundum opera (et merita) nostra, sed secundum propositum (seu beneplaci- tum) suum et gratiam (omnino gratuitam) quae data est nobis in Christo Jesu (seu per Christum Jesum et nobis praeparata fuit) ante tempora saecularia, (et quae nobis)

Manifestata est autem nunc per illumina- tionem (seu adventum) Salvatoris nostri

Non enim dedit nobis Deus spi- ritum timoris, sed virtutis, et dilectionis, et sobrietatis.

Noli itaque eru- bescere testimonium Domini no- stri neque me vin- cillum ejus ; sed collabora Evan- gelio secundum virtutem Dei,

Qui nos libera- vit et vocavit voca- tionem sua sancta, non secun- dum opera nostra sed secundum propositum suum et gratiam quae data est nobis in Christo Jesu ante tempora saecula- ria,

Manifestata est autem nunc per

illuminationem
Salvatoris nostri
Jesu Christi qui
destruxit quidem
mortem, illumina-
vit autem vitam
et incorruptionem
per Evangelium;

In quo positus
sum ego prædi-
cator et apostolus
et magister Gen-
tium :

Ob quam cau-
sam etiam hæc
patior, sed non
confundor : scio
enim cui credidi,
et certus sum
quia potens est
depositum meum
servare in illum
diem.

Formam habe
sanorum verbo-
rum quæ a me
audisti in fide et
in dilectione in
Christo Jesu.

Bonum deposi-
tum custodi per
Spiritum sanctum

Jesu Christi, qui (passione sua) destruxit
quidem mortem (nostram in eo sensu quod
nos ex morte liberandos fore speramus, et
qui) illuminavit *autem* (seu certam fecit
spem nostram in) vitam et incorruptionem
(futuram quam nobis attulit) per
Evangelium (suum) ;

In quo (promulgando et in qua vita in-
corruptibili annuntianda) positus (et con-
stitutus sum ego (a Christo) prædicator, et
apostolus, et magister (seu doctor) Gen-
tium.

Ob quam (Evangelii propagandi) cau-
sam etiam haec (mala) patior, sed (ex his)
non confundor (seu mihi erubescendum nec
est nec erit); scio enim cui credidi (seu
commisi thesaurum laborum et passionum,
quæ pro illo Evangelio sustineo) ; et cer-
tus sum quia (seu quod hic Deus fidelis et)
potens est (hoc) depositum meum servare
in illum diem, (in quo gloriosam ejus mer-
cedem accipiam. Tu vero, ut ejusdem
mercedis particeps efficiaris),

Formam (seu vivum exemplar) habe (et
retine) sanorum verborum (et sanæ do-
ctrinæ) quæ a me audisti (et quæ consi-
stunt in prædicanda) fide (et) in (servanda)
dilectione, (quæ habenda est) in (seu pro)
Christo Jesu; (eam doctrinam semper ante
oculos habe, ut eam aliis vivide et effica-
citer proponas).

Bonum (hujus doctrinæ) depositum cu-
stodi (integrum, et illud custodire poteris
non per te ipsum sed) per Spiritum san-

ctum qui habitat in nobis, (et cujus est
efficere ut illud integre custodiamus). qui habitat in no-
bis.

Scis hoc, quod aversi sunt a me omnes
(seu plures) qui in Asia erant, ex quibus
est Phigellus et Hermogenes.

Scis hoc quod
aversi sunt a me
omnes qui in Asia
sunt, ex quibus
est Phigellus et
Hermogenes.

Det misericordiam (et gratiam suam)
Dominus Onesiphori domui, quia sæpe me
refrigeravit (in hoc aestu afflictionum mea-
rum), et catenam meam non erubuit, (nec
a periculo impeditus est quin me juvaret) :

Sed cum Romam venisset, sollicite me
quaesivit (in pluribus carceribus), et (me
tandem) invenit.

Det illi Dominus invenire misericordiam
a (seipso) Domino in illa die (judicii quæ
erit suprema, in remunerationem ejus in me
charitatis quam tu ipse testificari potes ;
nam quam multa) et quanta Ephesi (in
vinculis meis) mihi ministravit, tu melius
(quam quivis alias) nosti.

Det misericor-
diam Dominus
Onesiphori do-
mui, quia sæpe me
refrigeravit et ca-
tenam meam non
erubuit.

Sed cum Ro-
mam venisset,
sollicite me quæ-
sivit et invenit.

Det illi Domi-
nus invenire mi-
sericordiam a Do-
mino in illa die :
et quanta Ephesi
ministravit mihi
tu melius nosti.

CAPUT II.

Pergit Timotheum hortari ut, relictis negotiis sacerdotalibus, prædicationi et propagationi Evangelii totus incumbat. Spe resurrectionis et gloriæ futuræ eum excitat ut quævis adversa pro fide sustineat. Eum invitat ad recte tractandum verbum veritatis, et ad vitandos haereticos qui resurrectionem negant. Monet eum ne turbetur si aliqui a fide excidant, quia in ea persistent ii qui per præscientiam Dei et fugam peccati signati sunt. Hortatur eum etiam ut juvenilia vitet, et errantes leniter corripiat.

Tu ergo, fili mi,
confortare in gra-
tia quæ est in
Christo Jesu,

Et quæ audisti
a me per multos
testes; hæc com-
menda fidelibus
hominibus qui
idonei erunt et
alios docere.

Labora sicutbo-
nus miles Chri-
sti Jesu:

Nemo militans
Deo implicat se
negotiis sacerdo-
tialibus, ut ei pla-
ceat cui se proba-
vit:

Tu ergo, fili mi, confortare (et fortitu-
dinem cape) in gratia quæ est in (seu a)
Christo Jesu (tibi danda, ut persistas in
colendo et prædicando ejus Evangelium)

Et quæ audisti a me per multos testes
(eadem audientes), hæc commenda fide-
libus hominibus (et presbyteris) qui idonei
erunt et alios (illa) docere. (Tu ipse)

Labora, (et mala sustine) sicut bonus
miles Christi Jesu : (totus Evangelii pro-
mulgationi incumbe);

Nemo (enim) militans (pro) Deo impli-
cat se negotiis sacerdotalibus, (qualia sunt
mercatura, artes mechanicæ, agricultura ;
nec sacerdotalis miles in his occupationibus
versatur), ut (totus sit et) ei placeat (imper-
ator) cui se probavit (seu tradidit) ; ita et
tu Dei servitio totus esse debes, utpote
episcopus. Labora et certa sicut bonus
athleta ; atqui

Nam et (athleta) qui certat in agone,
non coronatur nisi legitime (et secundum
leges agonis præscriptas) certaverit ; (et,
si vincere voluerit, certamini se totum
præparare et dare debet. Forsitan obji-
cies : si autem me totum et exclusive præ-
dicationi tradidero, unde vivam ? Respon-
deo : sicut agricola primum jus habet ad
fructum de agro quem coluit percipiendum,
item tibi a fidelibus quos doces victimum
exspectare et exigere poteris : sed nonne
prius fuisse legitime)

Laborantem (hunc) agricolam oportet,
(ut) primum (seu primam partem) de fru-
ctibus (agri) percipere (possit) ita et tu,
ut bonus athleta et laboriosus agricola,
legitime certare et strenue laborare de-
bes, ut jus habeas ad victimum a fidelibus
recipiendum in hoc mundo et ad coronam
gloriæ in futuro colligendam).

Intellige quæ (hic) dico (et intelligendi
gratiam pete a Domino) ; dabit enim tibi
Dominus in (his) omnibus (seu tribus mil-
itis et athletæ et agricolarum parabolis) intel-
lectum (sufficientem, ut eas absque majo-
ri explicatione percipias. Nunc ut paratus
sis ad omnia subeunda pro Evangelio),

Memor esto Dominum Jesum Christum,
(nonnisi postquam passus est, gloriose)
resurrexisse a mortuis, (hunc Jesum Chri-
stum, inquam, hominem) ex semine Da-
vid (et pro nobis mortuum) secundum
(illud quod docet) Evangelium meum ;

In quo (propagando et glorificando ego

Nam et qui cer-
tat in agone non
coronatur nisi le-
gitime certaverit.

Laborantem a-
gricolam oportet
primum de fru-
ctibus percipere.

Intellige quæ di-
co ; dabit enim
tibi Dominus in
omnibus intelle-
ctum.

Memor esto Do-
minum Jesum
Christum resur-
rexisse a mortuis
ex semine David,
secundum Evan-
gelium meum,

In quo labore

usque ad vincula
quasi male ope-
rans; sed ver-
bum Dei non est
alligatum;
ipse) laboro (et patior) usque ad (portan-
da pro eo durissima) vincula, quasi(essem)
male operans (seu malefactor); sed (scio
quòd, si ego sum vincetus), verbum Dei
non est alligatum, (siquidem partim in
carcere partim per epistolas illud fructuo-
se prædicare possum):

Ideo omnia sus-
tineo propter ele-
ctos, ut et ipsi sa-
lutem consequan-
tur, quæ est in
Christo Jesu cum
gloria cœlesti;
Ideo omnia (mala et mea vincula intre-
pide et libenter) sustineo propter (hanc
Evangelii promulgationem et propter)
electos, ut et ipsi (inde) salutem conse-
quantur quæ est (nobis allata) in Christo
Jesu (seu per Christum Jesum, et propter
conjunctionem seu correlationem mea-
rum passionum) cum gloria cœlesti (quam
mihi pariunt in futurum);

Fidelis sermo;
nam si commortui
sumus, et convi-
vemus.
Fidelis (enim et certus est hic) sermo,
(utpote ab ore Dei procedens, quo nobis
affirmatur quòd) nam si et commortui (et
compatientes cum et pro Christo) sumus,
(cum eo in ejus gloria resuscitabimus) et
convivemus, (et quòd)

Si sustinebimus
et conregnabi-
mus; si negave-
rimus, et ille ne-
gabit nos.
Si (cum et pro eo quæque adversa) sus-
tinebimus, (cum eo) et conregnabimus;
(non minus autem certum est quòd), si
negaverimus (Christum et ejus Evangelium
præ metu tormentorum), et ille negabit
(se nosse) nos (in die judicii, et nos a glo-
ria sua excludet: insuper si credimus ejus
verbo, vel)

Si non credi-
mus, ille fidelis
permanet, negare
seipsum non po-
test.
Si non credimus, (nihil refert); ille fi-
delis permanet, (quippe qui) non (falli nec
fallere nec) negare seipsum (et proposi-
tum suum) potest; (unde si ejus operi non

collaboramus, opus suum et minas suas
non minus perficiet).

Hæc, (quæ jam dixi et præcepi, doce et
de his fideles et presbyteros tibi commis-
sos) commune, (protestans et) testificans
(ea) coram Domino (qui erit eorum vin-
dex). Noli (etiam cum hæreticis) conten-
dere (seu disputare) verbis; ad nihil enim
(hoc) utile est nisi ad subversionem au-
dientium (vel obstinatorum vel rudium;
contentio nibus enim veritas minus elucet
quam obscuratur).

Sollicite cura te ipsum probabilem (seu
probatione dignum) exhibere Deo, (et
Evangelii) operarium inconfusibilem (qui
libere et competenter Dei verbum prædi-
cit et profiteatur, et) recte tractantem (et
clare exponentem) verbum veritatis.

Profana autem (seu falsa) et vaniloquia
(seu clamorosam loquacitatem) devita, (quæ
facile ad deteriora deducunt et quæ) mul-
tum enim proficiunt ad impietatem (erro-
rum et hæresum);

Et sermo eorum ut cancer serpit, (et
quod sanum et proximum est corripit);
fuge igitur eos hæreticos vaniloquentes,
ex quibus est Hymenæus et Philetus,

Qui a veritate exciderunt, dicentes re-
surrectionem esse jam (litteraliter) factam
(in Christo a mortuis resurgente, sed my-
stice tantum quoad nos per baptismum
fieri; quo errore corruerunt) et subver-
terunt quorumdam fidem. (Ex hac quo-
rumdam corruptione nolite concludere fi-

Hæc commune,
testificans coram
Domino. Noli con-
tendere verbis; ad
nihil enim utile
est nisi ad sub-
versionem au-
dientium.

Sollicite cura
te ipsum probabi-
lem exhibere Deo,
operarium incon-
fusibilem, recte
tractantem ver-
bum veritatis.

Profana autem
et vaniloquia de-
vita; multum en-
im proficiunt ad
impietatem.

Et sermo eo-
rum ut cancer
serpit, ex quibus
est Hymenæus et
Philetus,

Qui a veritate
exciderunt dicen-
tes resurrec-
tionem esse jam fa-
ctam et subverte-
runt quorumdam
fidem.

dem totius Ecclesiæ sensim corrumpi posse) ;

Sed firmum fundamen-
tum Dei stat habens signa-
colum hoc : Co-
gnovit Dominus qui sunt ejus, et
discedat ab ini-
quitate omnis qui
nominat nomen
Domini.

Sed (potius certi estote quod) firmum (et incorruptibile) fundamentum (seu decretum) Dei (quoad salutem electorum est) habens signaculum hoc (duplex : 1º ejus prædestinationem et præscientiam qua) cognovit Dominus (eos) qui sunt ejus (et qui ad salutem ab eo præordinati sunt etiam antequam nascerentur, et 2º fugam peccati, qua fit ut abhorreat) et (voluntarie) discedat ab iniuitate omnis (fidelis) qui nominat (seu invocat) nomen Domini ; (et hæc voluntaria peccati fuga, Dei prædestinationem complens et perficiens, vetat ne in errorem aut hæresim abripiantur; ergo non timendum est ut Ecclesia tota corrumpatur. Sed dices : quomodo ergo, inter christianos qui invocant nomen Domini, nonnulli sunt improbi qui non discedunt ab iniuitate sed sequuntur iniuitatem ? Respondeo : nihil mirandum : item enim in Ecclesia ac)

In magna autem domo non solum sunt vasa aurea et argentea, sed et lignea et fictilia ; et (ex eis) quædam quidem in honorem (seu in usum honorificum adhibentur, dum) quædam autem in contumeliam (seu in usum villem rediguntur : sic in Ecclesia reperire est fideles qui instar vasorum aureorum firmi et illustres sunt in fide, et quidam alii qui instar vasorum fictilium sunt fragiles in charitate et infirmi in fide. Sed

inter hujus domus vasa et Ecclesiæ membra hæc est differentia, quod vasa aurea non possunt in lutea converti nec vicissim lutea in aurea, dum in Ecclesia fideles qui per peccatum facti sunt vasa in contumeliam, possunt, si se a peccato emundant, evadere vasa aurea et in honorem restituta : unde)

Si quis ergo emundaverit se ab istis (erroribus de quibus dixi, simul atque ab istis sordibus emundatus fuerit, fiet et) erit vas in honorem (restitutum utpote) sanctificatum et (vas) utile Domino, (in cuius manu erit), ad omne opus bonum paratum (et idoneum. De cætero),

Juvenilia autem desideria, (nempe, curiositatem, ambitionem, inanem gloriam, voluptates et adolescentium vitia) fuge ; sectare vero justitiam, fidem, charitatem, et (veram) pacem ; (hæc sectare, inquam), cum iis qui invocant Dominum de corde puro, (ita ut cum aequitate, gravitate et charitate populum docere et errantes corrigere valeas).

Stultas autem et sine (sensu et sapientia) disciplina quæstiones (seu contentiones) devita ; sciens quia (seu quod haec disputationes) generant lites ; (atqui)

Servum autem Domini non oportet litigare (seu rixari) ; sed (debet illum) mansuetum esse ad omnes, (et) docibilem (seu aptum et paratum ad docendum, et infirmatum proximi) patientem ; (debet etiam illum esse)

Si quis ergo emundaverit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum et utile Domino, ad omne opus bonum paratum.

Juvenilia autem desideria fuge, sectare vero justitiam, fidem, charitatem, et pacem cum iis qui invocant Dominum de corde puro.

Stultas autem et sine disciplina quæstiones devita, sciens quia generant lites :

Servum autem Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem,

Cum modestia corripiantem eos qui resistunt veritati, nequando Deus det illis poenitentiam ad cognoscendam veritatem,

Et resipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem.

Cum modestia (seu moderatione) corripiantem eos qui resistunt veritati, nequando, (si duriores erga eos fuerimus et) Deus (aliquando) det illis poenitentiam (et lumen internum) ad cognoscendam veritatem, (et sinat ut eos poeniteat)

Et resipiscant a diaboli laqueis a quo captivi (nunc) tenentur (et coguntur) ad faciendam ipsius (diaboli) voluntatem, (nostram tepiditatem eorum conversione et fervore pudefaciat nos Deus).

CAPUT III.

Desribit Apostolus mores hæreticorum, Timotheumque ad constantiam et martyrum hortatur. Eum invitat ad studium sacrae Scripturæ, ut fiat perfectus homo Dei et ad omne opus bonum instructus.

(Dixi non mirum esse si hæretici nascuntur in Ecclesia) :

Hoc autem scito quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa;

Erunt homines seipso amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemati, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, Sine affectione, sine pace, criminatores, inconti-

Sed ultra (seu diu) non proficient (in hypocrisi sua quin ea detegatur); insipientia (et amentia) enim eorum manifesta

riosi), immites (seu feri), sine (ulla) benignitate (erga fratres),

Proditores (in amicitia), protervi (seu instabiles), tumidi (et superbì inflati), et voluptatum amatores magis quam Dei,

Habentes speciem quidem pietatis, virtutem (seu sinceritatem) autem ejus abnegantes : (his adversare) et hos devita. (Sequentibus signis hos agnosces) :

Ex his enim sunt (illi) qui (dolose) penetrant domos, et (doctrinis suis corruptas) captivas ducunt (quolibet) mulierculas oneratas peccatis, quæ (ex natura sua) ducuntur variis desideriis (sive curiositatis, sive ornatus, sive vanæ gloriæ, sive luxuriæ, et quæ sunt)

Semper discentes et, (tum propter inconstantiam aut cupidines), nunquam ad scientiam veritatis pervenientes, (tum quia a suis pseudodoctoribus in errorem trahuntur : nam)

Quemadmodum autem Joannes et Mambres, (Pharaonis magi), restiterunt veritati (a Moyse per miracula confirmatae), ita et hi resistunt veritati (evangelicæ, ei vanas objectiones opponendo); homines (enim sunt) corrupti mente, (et) reprobi (seu errantes) circa fidem :

Sed ultra (seu diu) non proficient (in hypocrisi sua quin ea detegatur); insipientia (et amentia) enim eorum manifesta

nentes, immites, sine benignitate,

Proditores, protervi, tumidi, et voluptatum amatores magis quam Dei,

Habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes; et hos devita :

Ex his enim sunt qui penetrant domos, et captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis desideriis,

Semper discentes et nunquam ad scientiam veritatis pervenientes.

Quemadmodum autem Joannes et Mambres restiterunt Moysi ita et hi resistunt veritati homines corrupti mente, reprobi circa fidem :

Sed ultra non proficient; insipientia enim eorum manifesta erit

omnibus sicut et erit omnibus, sicut et (amentia) illorum illorum fuit. (magorum) fuit.

Tu autem assecutus es meam doctrinam, institutionem, propositum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam,

Persecutiones, passiones, qualia, mihi facta sunt Antiochiæ, Iconii, et Lystris, quales persecutiones sustinui, et ex omnibus eripuit me Dominus.

Et omnes qui pie volunt vivere in Christo Jesu persecutionem patientur.

Mali autem homines et seductores proficient in pejus, errantes et in errorem mittentes;

Tu vero permane in iis quæ didicisti et credi-

erit omnibus, sicut et (amentia) illorum (magorum) fuit.

Tu autem, (mente tua) assecutus es (seu intellexisti) meam doctrinam, (meam vitæ et morum) institutionem, (meum de Evangelio propagando) propositum, (meam) fidem (seu in fide constantiam, meam in fratrum aut hostium peccatis et persecutionibus tolerandis) longanimitatem, (meam in omnes tum amicos tum inimicos tum Gentiles tum Judæos) dilectionem, (meam in omnibus adversis) patientiam; (nosti et intellexisti quæ fuerint in measuscitatæ)

Persecutiones, passiones (seu ærumnæ et) qualia (mala) mihi facta sunt (a Judæis) Antiochiæ, Iconii et Lystris, (et) quales persecutiones (ex his) sustinui; et (scis etiam quomodo) ex omnibus malis istis eripuit me Dominus. (Tu igitur)

Et omnes qui pie (et religiose) volunt vivere in Christo Jesu, (scitote quod, sicut ego, vere christiani) persecutionem patientur (sive a dæmonibus, sive ab infidelibus, sive etiam ab amicis).

Multi autem homines (perversi et aliorum) seductores proficient (et deficient de malo) in pejus, errantes (ipsi) et (alios) in errorem mittentes, (proindeque duplicitis penæ erunt rei):

Tu autem, permane (constanter) in (credendis et propagandis) iis (dogmatibus, præceptis et consiliis) quæ didicisti

et (quæ) credita sunt tibi (episcopo, ut ea promulges; hæc doce fideliter et intrepide), sciens (et memor) a quo, (scilicet a Jesu Christo et a me, ea) didiceris, (et consequenter quantum de eorum veritate sis securus):

Et quia ab infantia (tua) sacras litteras nosti, quæ te possunt (sufficienter) instruere (et a quibus didicisti quod ad salutem (nemo pervenit nisi) per fidem quæ est in Christo Jesu (habenda; in iis insta et inde colliges omne quod ad tuum ministerium recte implendum attinet: nam)

Omnis¹ scriptura divinitus inspirata (valde) utilis est ad docendum (omnem sanam doctrinam), ad arguendum (hæreticos et peccatores), ad corripiendum (et corrugendum omnia mala et morum corruptelas, et) ad erudiendum (semetipsum et alios) in (omni) justitia (adimplenda, in sanctimonia et perfectione assequenda, ita)

Ut (per Scripturæ lectionem, salvis tamen gratia et sacramentis et traditionibus haud minus ad salutem necessariis, sufficienter erudiatur et instruatur ut) perfectus sit homo Dei (seu doctor et episcopus), et (fiat) ad omne opus bonum instrutus (et paratus).

ta sunt tibi, sciens a quo didiceris,

Et quia ab infantia sacras litteras nosti quæ te possunt instruere ad salutem per fidem quæ est in Christo Jesu.

Omnis scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia,

Ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instrutus.

¹ Omnis scriptura non eodem modo revelata est: lex et prophetæ ad verbum a Spiritu sancto dictata sunt; non vero sic de historiis et moralibus exhortationibus quibus Spiritus sanctus adfuit tantummodo ne scriptores a veritate vel in uno puncto aberrarent, et ut sententiarum conceptionem et ordinem præscriberent.

CAPUT IV ET ULTIMUM.

Obtestatur Timotheum Apostolus ut instanter prædicet et moneat et arguat suos, propter instantes hæreticos. Declarat sibi instare mortem et martyrium. Jubet ut ad se derelictum veniat cum libris. Recenset mala a Nerone sibi inficta, et sperat a Deo sibi concedendam esse martyrii gratiam sicut ab eo e vinculis liberationem habuit. Suos salutat et eis gratiam appræcatur.

Testificor coram
Deo et Jesu Chri-
sto qui judicatu-
rus est vivos et
mortuos, per ad-
ventum ipsius et
regnum ejus :

Prædica ver-
bum, insta oppor-
tune, importune;
argue, obsecra,
increpa, in omni
patientia et do-
ctrina.

Erit enim tem-
pus cum sanam

Testificor (seu obsecro te) coram Deo
(Patre) et (Filio ejus) Jesu Christo qui ju-
dicaturus est vivos et mortuos, (obsecro
te, inquam), per (futurum) adventum
ipsius et regnum ejus (gloriosum quod
cum sanctis suis inibit, ut adimplas hæc
præcepta sequentia que te et alias Christi
ministros hoc regno dignos reddent et quo-
rum omissio vos eo indignos facheret,
scilicet :

Prædica verbum (seu Evangelium);
insta (hujus prædicationi, sive) opportune
(cum libenter audieris, sive) importune
(cum ab invito audieris); argue (errantem
aut peccantem et eum argumentis convin-
ce); obsecra (peccatorem et eum adhortare
ut convertatur); increpa (seu rursus
et acrius reluctantanti insta, sed tamen doce
eum) in omni patientia et (eum constanter
instrue in sana) doctrina: (noli ab illa
prædicatione deficere; valde utile erit
fidelibus, si ei institerint ministri Christi);

Erit enim (et proximum est) tempus
cum sanam doctrinam non (jam) sustine-

bunt, sed, ad sua desideria (fovenda et doctrinam non
securius adimplenda), coacervabunt sibi, sustinebunt sed
(sine delectu et prout aget eos libido), coacervabunt sibi
magistros (qui illis blandiantur et loquan-
tur, ut sibi loquendum esse volunt tales
auditores) prurientes (seu nihil aliud vo-
lentes audire nisi quod placet) auribus ;
(suis, nempe nova, curiosa, mollia et vo-
luptuaria),

Et (qui) a veritate (evangelica) quidem
auditum (suum) avertent (et libenter) ad
fabulas autem (Judaeorum aut hæretico-
rum) convertentur.

Tu vero, (episcope), vigila (ut his ma-
lis te opponas); in omnibus (ærumnis pro
Evangelio perferendis constans esto et
fortiter) labora (seu confortare); opus fac
(boni) evangelistæ (instanter et intrepide
prædicando, et totum) ministerium tuum
(integre et fideliter) imple: (iterum dico):
Sobrius esto (seu vigila). Hæc mea consi-
lia, utpote ultima, perpendere et tibi peni-
tus imprimere velis; sentio quod)

Ego enim jam delibor, (sanguinem
meum mox in sacrificium Deo per marty-
rium quasi libamen profusurus), et (quod
tempus resolutionis (seu mortis meæ)
instat.

Bonum certamen (pro fide Christi) cer-
tavi; cursum (apostolatus mei feliciter
inter hostes meos) consummavi; fidem
(in adimplendo ministerio meo) servavi;

In reliquo (est ut mihi detur hæc, quæ)
reposita (seu destinata) est mihi, corona posita est mihi

Et a veritate
quidem auditum
avertent, ad fabu-
las autem conver-
tentur.

Tu vero vigila,
in omnibus labo-
ra, opus fac Evan-
gelistæ, ministe-
rium tuum imple.
Sobrius esto :

Ego enim jam
delibor et tempus
resolutionis meæ
instat.

Bonum certa-
men certavi, cur-
sum consumma-
vi, fidem servavi;

In reliquo re-
posita (seu destinata) est mihi, corona posita est mihi

corona justitiae quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex, non solum autem mihi sed et iis qui diligunt adventum ejus. Festina ad me venire cito;

Demas enim me reliquit, diligens hoc saeculum et abiit Thessaloniam;

Crescens in Galatiam, Titus in Dalmatiam.

Lucas est mecum solus. Marcum (seu Joannem, Barnabae consobrinum), assume et adduc tecum; est enim mihi utilis in ministerium (Evangelii).

Tychicum autem misi Ephesum, (ut te ad me venientem suppleret).

Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum; et libros, maxime autem membranas.

Alexander aerarius multa mala mihi ostendit (seu intulit); reddet illi Dominus, (ut pote justitiae et Evangelii vindex), secundum opera ejus (quae fecit in Christi ministerium impediendum):

justitiae quam reddet mihi Dominus in illa (suprema) die (ut pote) justus judex; (quae corona mihi legitime debetur et dabitur) non solum autem mihi sed et iis qui, (sibi consciit rectae suae vitae, non timent sed etiam) diligunt (et fiducialiter expectant secundum) adventum ejus. Festina, (tu), ad me venire cito;

Demas enim me reliquit, (quia) diligens (erat) hoc saeculum (et sua privata comoda Evangelio praeponens), et abiit Thessaloniam;

Crescens (autem abiit) in Galatiam (et) Titus in Dalmatiam, (missi ambo a me ad praedicandum). Evangelista

Lucas est mecum solus. Marcum (seu Joannem, Barnabae consobrinum), assume et adduc tecum; est enim mihi utilis in ministerium (Evangelii).

Tychicum autem misi Ephesum, (ut te ad me venientem suppleret).

Penulam (seu vestem, qua frigus depellatur et) quam reliqui Troade apud Carpum veniens affer tecum; (affer) et libros (sacrae Scripturae et alios manu mea scriptos et) maxime autem membranas (seu chartas recentiores a me exaratas).

Alexander aerarius multa mala mihi ostendit (seu intulit); reddet illi Dominus, (ut pote justitiae et Evangelii vindex), secundum opera ejus (quae fecit in Christi ministerium impediendum):

Quem et tu devita; valde enim restitit verbis nostris. (Quoad cæteros, dicam quod)

In prima mea defensione, (quam pro me feci in primis meis vinculis), nemo mihi adfuit sed omnes me (solum et omni ope destitutum) dereliquerunt; (oro autem Deum ut haec mei derelictio) non illis imputetur (ad peccatum et ad poenam):

Dominus autem mihi (prædicanti) astitit, et confortavit me ut per me (Evangelii) prædicatio impleatur et (illud) audiant omnes gentes; et (per auxilium ejus) liberatus sum de ore leonis, (nempe Neronis. Spero etiam quod et in futurum dicere potero):

Liberavit me Dominus ab omni opere malo (seu peccato, non sinens quod verbo nec facto Deum et fidem abnegem); et (spero quod) salvum (me) faciet (et me introducit) in regnum suum coeleste; cui (Deo reddatur) gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Saluta Priscam et Aquilam et Onesiphori domum.

Erastus remansit Corinthi: Trophimum autem reliqui infirmum Miletii.

Festina ante hiemem venire. Salutant te Eubulus et Pudens, et Limus et Claudia et fratres omnes.

Quem et tu devita; valde enim restitit verbis nostris.

In prima mea defensione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt; non illis imputetur:

Dominus autem mihi astitit, et confortavit me ut per me prædicatio impleatur et audiant omnes gentes; et liberatus sum de ore leonis:

Liberavit me Dominus ab omni opere malo, et salvum faciet in regnum suum celeste; cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Saluta Priscam et Aquilam et Onesiphori domum.

Erastus remansit Corinthi: Trophimum autem reliqui infirmum Miletii.

Festina ante hiemem venire. Salutant te Eubulus et Pudens, et Li-

nus et Claudia et
fratres omnes.

Dominus Jesus
Christus cum spi-
ritu tuo. Gratia
vobiscum. Amen.

Dominus Jesus Christus (sit et maneat)
cum spiritu tuo. Gratia (sit) vobiscum.
Amen.

FINIS EPISTOLÆ SECUNDÆ AD TIMOTHEUM.

EPISTOLA B. PAULI AD TITUM

ARGUMENTUM.

Titus, ex utroque parente gentilis, a Paulo conversus et baptizatus, illi adhæsit tanquam adjutor et interpres. Fuit insigni morum innocentia, et tota vita sua virginitatem servavit. Hanc epistolam quam ei scripsit Apostolus, simul et duas Timotheo scriptas semper ante oculos habeat ille, cui in Ecclesia persona doctoris est imposita.

1º Monet Titum ut presbyteros per civitates constituant, qui iudicantibus et hæreticis resistere valeant.

2º Docet quae monita debeat senibus, conjugatis, juvenibus et servis, ut juxta Christi legem et pie vivant in hoc sæculo, futuram vitam expectando.

3º Jubet ut doceat christianos obedire magistratibus etiam ethnici, et seipsos honeste gerere utpote peccato mortuos et Christo renatos : Judaizantes et eorum fabulas vitari jubet.

Scripta fuit Nicopoli in Epiro anno Christi 58, ante prima Pauli vincula.
